

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**S. Augustinus, Episcopus in Africa Hipponensis, Veritatis
Evangelico-Catholicæ In Potioribus Fidei Controversiis
Testis Et Confessor, Contra Bellarminum Et Alios
Scriptores Papæos, antiquos pariter & ...**

Reiser, Anton

Francofvrti, 1678

Liber tertius

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72506](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72506)

unam ponendo, alteram à veræ Justitiæ nomenclaturâ removit Augustinus. Et si dicendum, quod res est, hæc Augustini verba non agunt de Iustificacione aut ejus causa formalis, sed de renovatione & justitia, cujus studium requiritur à justificatis quidem, nunquam tamen in hujus vitæ statu deducitur ad perfectionem. Reliqua, quæ prolixiori responsione inferuit cum fastidio Bellarminus, quasi ad Augustini mentem, soluta sunt facilia, quia partim à nobis conceduntur, utpotè, quod Iustitiam renovationis vocat aliquâ ex parte veram, quod suo sensu verum esse agnoscunt Evangelici, partim tanquam petitiones principiorum suis destitutæ fundamentis eadem facilitate rejiciuntur, quâ fuerunt in medium adductæ, ut, quod eandem renovationis Iustitiam dicit esse veram, quia per eam non solum facimus opera ex genere, sed *ex omnibus etiam circumstantiis*, iusta, cujus pronuntiati falsitas bono cum DEO posthac Lectori exhibebitur. Cætera Augustini verba ex eodem opere, quæ Bellarminus denuo inculcat, supra sunt expensa, nec uberius desiderant responsum. De virtute & efficacia Baptismi in deletionem peccatorum suo iridem loco est actum, ut hic nulla sit opus repetitione. Contradictorium est de cætero, quod Bellarminus porrò quasi ex Augustini sensu scribit, Virtutes infusas ita suo quodam modo esse perfectas, ut *quotidie magis ac magis debeant perfici*. Si enim perfectæ jam sunt, quocumque etiam modo, non ulteriori opus est perfectione. Illud etiam improprie & minus accurate dicitur, *Virtutem semel infusam quotidie novâ remissione peccati egere*. Ultima tandem Augustini verba Evangelicis præbent pro imperfectione Justitiæ patrocinium, uti non ita diu post uberius docebitur. Atque sic hætenus illud etiam ex Augustino evictum est, causam Iustificacionis formalem non consistere in Justitia quâdam inherente, vel renovatione Mentis internâ, quæ demum ipso opere & actu sequitur Iustificacionem tanquam effectus, finis & scopus, ad quem Iustificacio dirigitur à Deo; sed in gratuita remissione peccatorum, & originalis, & actualium, ex unâ, ex alterâ autem parte in *imputatione* Justitiæ Christi, exhibentis obedientiam ejus & activam & passivam, quam Gratiâ privatam & positivam homo in ipso Iustificacionis actu per Fidem divinitus datam amplectitur & sibi fiducialiter applicat, in quo habent Evangelici Augustinum testem & confessorem constantissimum.

Libri tertii Caput quintum & seqq.

De

Iustificacionis certitudine.

Hanc ut impugnet Bellarminus, multa iterum è Scripturâ & Patribus conquirunt, Augustino etiam hinc inde ad auxilium vocato, quem hic vindicabimus. Et primo quidem ad verba Davidis, *Delicta quis intelligit?* observat, *Ambrosium Catharinum*, quem hoc in puncto ex aliquâ parte hæreticis accenset Bellarminus, notare, præter *Hieronymum* ab Augustino etiam exponi hunc locum de peccatoribus, *qui dum in tenebris sunt, sua videre non possunt peccata*. Sed respondet Bellarminus, hoc non infirmare argumentum pro incertitudine Iustificacionis ex hoc testimonio desumptum; loqui enim Patres illos de visione peccati ad ea curanda utili, nec dicere velle, peccatores non intelligere, homicidium & adulterium atq; similia, quæ ab illis committuntur, esse peccata, sed indicare voluisse, peccata non videri à peccatoribus, quia non cogitant peccatores, quàm magna sint illa mala, & quàm graviter per ea lædantur ipsi, quod tamen incipiunt cognoscere, cum à Domino convertuntur, & ideo quasi tunc ea primum vidissent, magno concutiuntur horrore, & de eorum curatione magno satagunt studio.

Hæc autem Doctrina, scribit porrò Bellarminus, quæ verissima est, nihil impedit, quò minus justissimi quique dicant, *Ab occultis meis munda me, Domine*; metuentes videlicet, ne fortè hoc ipso sint peccatores, & excecati, quod peccata non vident. Nam David sanctus erat, & tamen dicebat, *Ab occultis meis munda me, Domine*; & August. ipse secunda in hunc Psalmum Concione pro se & universo dixit populo, *Ab occultis meis munda me, Domine*. Deinde ad testimonium Pauli, de semetipso scribentis, *Nihil mihi conscius sum, sed non in hoc sum justificatus*; inter alia Patrum loca ad Augustini etiam provocat autoritatem, in Psalmum quadragesimum & primum vel secundum Ebræos secundum, illa tractantis verba, *Abyssus invocat abyssum*, ac dicentis, *omnes Sanctos, quantumvis proficiant, adhuc abyssum esse, quoniam se ipsos non noverunt*, hunc insuper Apostoli locum adducebitis, atque auditores sic adloquentis: *Quanta abyssus sit, audite. Tantam profunditatem credit esse in homine, quæ lateat ipsum hominem, in quo est. Cum enim dixisset, Nihil mihi conscius sum, adjecit, sed in hoc non sum justificatus*. Post hæc retrogreditur ad testimonia V. T. pro incertitudine Iustificacionis, ad quæ Augustinum dicit referre Davidis è Psalmo post quinquagesimum primo verba, *Incerta & occulta Sapientia tua mani-*

festasti mihi, adlegantis etiam Bonæ locum, *Quis scit, si convertatur & ignoscat Deus? atque addentis, Incertum est, cum dicitur, Quis scit? De merito penitentiam egerunt, & certam meruerunt Misericordiam.* Præterea, ex eodem Augustino quinque alia producit testimonio Pſalmi modò laudati post quadragesimum primi vel secundi, ubi ad verba, *Ad me ipſum anima mea turbata est, hæc leguntur: Novi, quia Iustitia Dei mei manet; utrum mea maneat, nescio, terret enim me Apostolus, dicens, Qui se putat stare, videat, ne cadat.* Secundum ex Sermone post vigesimum tertio de Verbis Domini, *Fortasse tu nihil invenis in conscientia tua; inventi ille, qui melius videt.* Tertium ex Homilia post trigessimam quintam, *Quamdiu vivimus hic, de nobis ipsis nos ipsi judicare non possumus, non dico, quid cras erimus, sed quid simus hodie?* Quartum est Commentario in Pſalmum quinquagesimum & primum, super verba paulò ante citata, *Incerta & occulta sapientia tua manifesta sunt mihi. Quæ occulta, & quæ incerta: quia Deus ignoscit & talibus.* Nihil tam occultum, nihil tam incertum, Quintum denique ex libro de Perfectione Justitiæ post medium, *Quantalibet Justitia sit, homo præditus, cogitare debet, ne aliquid in illo, quod ipse non videt, inveniat esse culpandum.* Inter rationes, quibus eandem propugnare studet incertitudinem Bellarminus, ordine & numero Tertia hæc est, quod non expedire videatur, ut homines habeant ordinariè certitudinem de propria Gratia; nam, ut Augustinus ait in libro de Correctione & Gratia, *in hoc loco tentationis tanta est infirmitas, ut superbiam possit generare securitas.* In responsionibus ad argumenta Evangelicorum, & qui cum iis Certitudinem Justificationis defendunt, inter quos Ambrosium quoque Catharinum refert, nominatim ad quartum ex verbis Christi de certitudine Cognitionis, *quomodo Christus in Patre, & Pater in Filio sit,* respondet, si credendum sit Augustino, loqui Dominum de Cognitione beatà, *qua post hanc erit Visita, cum videbimus Deum, sicuti est. Tunc enim aperte cognoscemus, Filium esse in Patre, & nos in Filio, & Filium in nobis.* Si quis autem contendat, scribit Bellarminus porro, in hac etiam vita compleri, quod Dominus ait, *respondio erit in promptu, cognoscere, nos esse in Filio, & Filium in nobis, nõ esse cognoscere, nos esse justos, sed Christum esse caput totius Ecclesiæ; sic enim est Christus in nobis, id est, in Ecclesia, & Ecclesia in Christo, quia ipse est caput, & Ecclesia est corpus.* Ad Septimum ex verbis Pauli testimonium, *Certus sum, quia neque Mors, neque Vita poterit nos separare à charitate Christi,* respondet Bellarminus, duas esse hujus loci Expositiones, unam, quod Apostolus loquatur de prædestinatis in genere, ut sensus sit, certum esse, omnes prædestinatos in charitate Dei perseveraturos; nam paulò ante dixerat, *Scimus, quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum; his, qui secundum Propositum vocati sunt sancti.* Nam quos præcivit, eos & prædestinavit, &c. Et hanc dicit Augustini de hoc loco in libro de Correctione & Gratia sententiam, addens, aliam ejus Expositionem esse apud eundem in libro de Correctione & Gratia sententiam, *Inter testimonia Patrum ex Augustino decem producit, ad quæ responsiones parat Bellarminus. Primum est ex Tractatu super Pſalmum octogesimum & octavum vel nonum, ubi hæc leguntur: Hoc dixit Deus, hoc promissit Deus, si parum est, hoc juravit. Quæ ergo non secundum opera nostra, sed secundum illius misericordiam firma est promissio, nemo debet cum trepidatione prædicare, de quo non potest dubitare.* Bellarminus respondet, est argumentum hoc in specie magnum, in rei veritate nullum. Nam non loquitur Augustinus de verbo aut juramento Dei, quod ille aut iste sit justus, sed quod Christus perpetuò sit regnaturus in Ecclesia. Explicans enim versiculum, *Juravi David servo meo, usque in æternum præparabo Semen tuum,* ait, *In æternum regnabit Christus in sanctis suis, hoc dixit Deus, &c.* Et quis credat, Augustinum fuisse dicturum, *Nemo debet cum trepidatione prædicare, si de prædicatione propriæ Justitiæ loqueretur? Annon fuisset hoc ad jactantiam homines exhortari? Igitur de regno Christi perpetuo, cujus absoluta est promissio, nec ullo modo pendens ab operibus nostris, nemo debet prædicare cum trepidatione, de quo non potest sine perfidia dubitare.* Secundum est ex opere Sermonum de Verbis Domini, *ò homo, faciem tuam non audebas attollere, oculos in Terram dirigebas, & subito accepisti Gratiam Christi, omnia tibi peccata sunt dimissa, ex malo servo factus es filius bonus.* Idè presume non de operatione inã, sed de Gratia Christi. Non ergo arrogantia est, sed Fides, prædicare, quod accepisti; non superbia, sed devotio. Ergò attolle oculos ad Patrem, qui te per Lavacrum genuit, qui te per Filium redemit, & dic Pater noster! Bellarminus respondet: Hæc omnia libenter amplectimur, adferimus, prædicamus, nec videre possumus, quã in te nostræ sententiæ repugnent. Non enim hortatur Augustinus recens baptizatos, ut certò credant, remissa tibi esse peccata, eã certitudine, quã credunt, Christum esse Deum, id est, certitudine Fidei divinæ, sed ut confidant, se per Baptismum justificatos & filios Dei effectos, & videbunt cum

c. 13.

Joh. 14.

Rom. 8.

cap. 7.

c. 11, & seq.

Serm. 28.

cum fiducia oculos ad Patrem attollant & dicant, *Pater noster*. Ad hanc enim fiduciam gignendam abunde sufficit Fides, quæ certissimè credimus, per Baptismum ritè collatum & susceptum omnia deleri peccata, & Gratiâ Justificationis infundi; & præterea bona Conscientiâ, quæ non reprehendat cor nostrum de obice Gratiæ Divinæ posito, id est, de adfectu aliquo erga peccatum. Itaq; nos ipsi, qui contendimus, non posse quenquam sine peculiari revelatione certò scire certitudine Fidei, sibi remissa esse peccata, tamen quando Sacramenta percipimus, & cor nostrum nos non reprehendit, magnâ cum fiducia & securitate dicimus, *Pater noster!* Tertium est Comentariorum in Joh. *Oportet omnes nos exhiberi ante tribunal Christi, & tu ubi audes promittere quod in Judicium non veniens. Absit, inquis, ut hoc ego mihi audeam promittere, sed credo promittenti, Salvator loquitur, Veritas pollicetur, Ipse dixit mihi: Qui audit verba mea, & credit ei, qui misit me, Vitam habet æternam, & in Judicium non venit. Ego audivi verba Domini mei, credidi. Iam infidelis cum essem, factus sum fidelis, sicut ipse monuit, transi de morte ad vitam, ad Judicium non venio, non presumptione mea, sed ipsius promissione.* Bellar. respondet, ex promissione Christi potest unusquisq; ut Aug. rectè docet, colligere, se transisse de morte ad vitam, & in Judicium non esse venturum. Cæterum quæstio est, quâ certitudine id possit colligere, id enim August. non explicat. Nos verò dicimus, id eum posse colligere certitudine infallibili planèq; Divinâ, si promittentis fidelitas attendatur. Sin autem consideretur dispositio propria, non majorem illi damus certitudinè, quam conjecturalem; quoniam promissio Christi non absoluta, sed conditionalis est. Non enim dixit absolute Christus, tu in Judicium non venies, aut ille in Judicium non veniet; sed *qui audit verba mea, & credit ei, qui misit me, in Judicium non veniet.* Utrum autem ego verba ejus, sicut oportet, audierim & crediderim, ipse mihi non dixit, sed Experimentiæ meæ, quæ fallax potest esse, credere me oportet. Quartum è Comentario in Psalm. 149. *Est modus gloriandi in Conscientiâ, ut noveris, Fidem tuam esse sinceram, ut noveris, Spem tuam esse certam, ut noveris, Charitatem tuam esse sine simulatione.* Bellar. respondet, August. loqui de notitia humanâ & conjecturali, quæ sufficit ad gloriam Conscientiæ, de quâ dicit Apostolus, *Gloria nostra hæc est, testimonium Conscientiæ nostræ.* Nam ibidem admonet August. cum hæc notitia & gloria consistere posse peccatum occultum, & ideo scriptum esse in Proverbiis, *qui gloriabitur, mundum sed esse à peccato?* Sed quoniam multa sunt adhuc, scribit August. *que possunt fortè Dei oculos offendere, lauda Deum, qui ista tibi donavit, tunc perfricet, quod dona vitæ, id est, lauda eum, quod scias, te multa non fecisse peccata, & non habere & ipse dabit etiam, ut auferantur, si qua habes occulta.* Quintum ex opere Sermorum de verbis Apostoli, *si quis Spiritum Christi non habet, hic non est ejus. Ecce, adjuvante ipsius Memoranda Spiritum Christi habemus, ex ipsâ delectatione Justitiæ, integrâ Fide, Catholica fide Spiritum Dei in nobis esse cognoscimus.* Bellar. observat, *Catharinum* tantum fecisse hunc locum, ut diceret, per eum planè obstrui ora omnium adversariorum, sed respondet, nihil omninò concludere, si ambiguitas Sententiæ tollatur è medio. Illud enim, *Catholica Fide*, inquit, non debet referri ad modum cognoscendi, sed ad Signum & conjecturam. Non enim significavit Aug. nos Fide Catholicâ cognoscere, Spiritum Dei in nobis esse, quasi Spiritum Dei in nobis esse, sit objectum Fidei Catholicæ; sed dicit, nos ex Fide Catholica, quam habere nos experimur, tanquam ex signo quodam posse colligere, Spiritum Dei in nobis esse. Hanc autem esse mentem August. evidenter probamus ex eo, quod idem Aug. conjungit cum Fide Catholica delectationè Justitiæ, dicens, *Ex ipsâ delectatione Justitiæ, integrâ Fide, Catholica fide, Spiritum Dei in nobis esse cognoscimus.* Nam vel particula *ex* refertur etiam ad Fidem Catholicam, vel non refertur. Si refertur, tunc Sensus erit iste, ex delectatione Justitiæ & ex Fide Catholica, tanquam duobus signis, Spiritum Dei in nobis esse cognoscimus. Si non refertur, iste Sensus erit, ex delectatione Justitiæ tanquam ex Signo quodam cognoscimus Fide Catholica, Spiritum Dei esse in nobis. Hic autem Sensus & absurdissimus & involvit repugnantiam. Quomodo enim Fide Catholica cognoscimus, si ex Justitiæ delectatione cognoscimus? Fides enim Catholica in revelatione Divina, non in nostra delectatione niti debet. Itaq; idem est, ac si quis diceret, Sententiam aliquam se certissima demonstratione concludere ex argumento topico. Prior igitur Sensus, qui verus est, tribui debet Aug. Adde, quod cum Concilium Tridentinum ipso etiam teste *Catharino*, definiat, non posse haberi de propria utilitate certitudinem Fidei Catholicæ, si Aug. diceret contrarium, ut jam videtur *Catharinus* velle, pugnaret Concilium cum August. & *Catharinus* cum Concilio; quæ si *Catharinus* concedere non audeat, non dicat, etiam, eo testimonio obstrui ora contravenientium. Sextum est iterum è Comentario in Johannem, *Tunc erit, ut possimus videre, quod credimus.* Nam nunc est in nobis, & nos in illo. Sed hoc nunc credimus, tunc etiam cognoscimus. Ergo inquit *Catharinus*, nunc fidei certitudine certi sumus, Christum esse in nobis, & nos in illo. Bellar. respondet *Christum esse in nobis, & nos in illo*, non significat, in me aut te in particulari Christum esse per Gratiâ justificantem, sed Christum esse in Ecclesia, ut caput in corpore, & Ecclesiam esse in Christo, ut corpus in capite. Septimum ex opere de Trinitate, *Fidem ipsam videt quisq; in corde suo esse, si credit; vel non esse, si non credit.* Et iterum in eodem, *qui dilexit fratrem, magis novit dilectionem, qua diligit, quam credere & diligere, quando credimus & diligimus; sed utrum actus illi sint, quales oportet, & utrum ex habitu proficiantur, sine revelatione sciri non possit.* Octavum è Comentario super Epistolam Johannis, *Nemo interroget hominem, redeat ad cor suum. Si ibi invenit Charitatem, securus sit, quia transit à morte ad vitam.* Bellar. respondet, Charitas sine ulla dubitatione vivificat, & ideo si quis illam inveniat in corde suo, securus merito potest esse. Cæterum quamvis possit unusquisq; in corde actum dilectionis videre, tamen non potest certò cognoscere, sine actus ille Charitatis verè, annon? Proinde poterit quidem securus esse, quoniam ad hoc sufficit moralis certitudo, non tamen certus erit certitudine Fidei, cui falsum nulla ratione possit subesse. Nonum est ex opere de Medicina Poenitentia, *Dimittite nobis debita nostra, non dicimus pro his peccatis, quæ remissa credimus in Baptismo, nisi de ipsâ Fide dubitemus.* Bellar. respondet, illud credimus politicum est pro eo, quod est existimamus, censemus, arbitramur. Unde in opere adversus Cresconium idem Sententiam repetens eandem usus est verbo confidimus, scribens, *Dimittite nobis debita nostra, non dicimus pro his debitis, quæ semel in Baptismo dimissa esse confidimus.* Illud autem, *nisi de ipsâ Fide dubitemus*, ideo positum est, quoniam, si quis dubitet, an defectum intentionis Ministri, vel propter indispositionem suscipientis peccata non sint delecta, sed quia ut plurimum nulla estrationabilis causa dubitandæ intentione vel dispositione, quod attinet ad Baptismum ritè administrandum & suscipiendum, & ideo si quis dubitet, de ipsâ Baptismi efficaciac, hæc è Fide Catholica dubitare videb. Dices, ita objicit sibi Bell. ergo talis certitudo debet

Tract. 22.

11. Cor. 1.

c. 20.

Serm. 6.

Tract. 25.

1. 13. c. 1.

1. 8. c. 8.

Tract. 5.

cap. 6.

1. 11. c. 28.

bet

bet haberi remissione peccatorum in Baptismo, ut omnem prorsus excludat dubitationem. Et respondet, ita esse, si per dubitationem intelligas eam animi dispositionem, per quam neutri parti adsentiri quis audeat; illi enim propriè dubii sunt, qui ita fluctuant, ut nihil audeant decernere. At si per dubitationem intelligas formidinem, quam habemus interdum de contraria parte, etiamsi uni adsentiamur parti, nego, talem haberi debere certitudinem, quæ dubitationem, id est, formidinem prorsus excludat. Augustinus autem dicit, eos dubitare de Fide, qui dicunt, *Dimite nobis debita nostra*, pro peccatis iis, quæ in Baptismo dimissa esse debent credere, quoniam qui pro illis orant peccatis, videntur esse dubii priore modo, atque per hoc anxii & fluctuantes; quæ fluctuatio non præsumitur nasci, nisi ex defectu Fidei de efficacia Sacramenti. *Decimum* denique è Commentatio in Psalm. 58. *dicat unusquisq; fidelium, Sanctus sum. Non est ista Superbia elati, sed confessio non ingrati.* Bellar. respondet, dicat sanè unusquisq; fidelium, qui nihil sibi conficius est, ex bona spe, Sanctus sum. Nam ex Fide Divina hoc non potest dicere, nisi hoc ipsum Deus ei revelaverit; alioqui falsa posset esse Fides, cum facile fieri possit, ut aliqui Sanctos esse se credant, & non sint. Hæc prolixè satis ad Augustini testimonia Bellar. ut eum quoque inter *Dubitantes* possit referre, ac Certitudinem Evangelicam ejus etiam autoritate incertam facere. Inter rationes, quibus Evangelicos ad confirmationem hujus Certitudinis uti dicit Bellar. primo ponit loco eam, quæ ducitur ab Exemplis Sanctorum, qui certi fuisse narrantur de Justitia suâ, in quorum numero dum recensetur Abraham, ad quem Deus dixit, *Nunc cognovi, quod timeas Dominum*, observat Bellarm. Augustinum sic exponere, *nunc te cognoscere feci, quod verus sis cultor & amator Dei*, ex quo intelligimus, subjungit Bellarminus, non esse omnibus justis commune, ut se justos esse certò sciant. In responsionibus ad cæteras pro Certitudine rationes nihil occurrit ex Augustino, ita ut sine omni motâ nunc ad Examen Disputationis Bellarminianæ liceat progredi, ac tentare, annon Doctor Sanctus hic etiam referri possit, imò debeat inter testes Veritatis Catholicæ ac Evangelicæ.

Ut autem hoc fiat eò majori cum perspicuitate, ante omnia videndum est, quid propriè hic veniat in controversiam, cum Bellarminus non semper sibi constet, & pro more sæpius subimet ipsi contradicat & scribat, quando Veritatem suscepit oppugnandam, non raro Evangelicorum quoque Sententiam non ritè proponens, hæscio, an studio etiam pervertens? Notandum igitur, sermonem hic non esse de homine quovis, qui semetipsum fidelem jactat vel Christianum, neque de inani jactantia & inde derivatâ Securitate, vel etiam de quocunque temporis puncto, aut fundamentum quodam certitudinis humano, atque humanum aliquod Meritum respiciente, & quæ forsitan plura hic removeri possunt; sed de homine fideli verè Christiano, vivo nimirum Christi & Ecclesiæ membro, Templo Spiritus S. imò totius SS. Trinitatis, & qui per Sacramentum Baptismi, vi Fœderis cum Deo initi, factus est Dei filius, & in Spe certâ hæres æternæ Beatitudinis, tali insuper certitudine, quæ cum timore filiali ob quotidianos ex superstitie post Baptismum imperfectiōne lapsus est conjuncta, ac singularem omnium in Statu Christianismi actionum, imò & cogitationum sollicitudinem & observationem requirit, ne quid ex ultroneo mori fiat contra debitum obligationis, eo etiam tempore, quo extra statum Tentationis Sathanicæ gravioris & paroxyfmi vehementioris homo constitutus, intra terminos, ut sic dicam, plenilunii, sine Ecclesiæ & subtractione radiorum Solis Gratiæ Deum patrem fide plenâ invocet, & quidem soli Merito Christi innixus, quo & non alio quodam medio vel remedio se sospitem a que peccato & pœnis peccati salvum atque liberum sit, credit & gratus conficitur. His ex debito observatis, non adeò difficile erit ostendere, Aug. in hac etiam Quæstione nostrum esse, quidquid Bellarmino fuerit visum, qui, uti in antecedentibus, ita hic quoque eum violenter ad suas trahere partes conatus est, sed invitissimum & reluctantem, uti mox videbimus; modò id unicum adhuc in antecessum observetur, quod in *Vindiciis* etiam *Anti Thomisticis* monui, quamvis Bellarminus Sententiam *Catharini* Sententiæ Evangelicorum conjungat, vel potius utramque inter se confundat, non unam esse tamen eandemque, sed multiplici ratione diversissimam *Sforzia Pallavicino* in Historia Synodi Tridentinæ in noviter etiam agnoscente, & *Catharini* Sententiâ suis coloribus illustrante, quod minimè fuisset factum, nisi discrimen notabile observasset. Hoc tamen non obstante, certum est, rationes & fundamenta, quibus pro sua militavit Sententiæ *Catharini*, inservire etiam ad confirmationem sententiæ Evangelicorum, uti in sequentibus ad oculos demonstrabitur per DEI gratiam liquidissimè. Et quidem quod *primò* attinet testimonium Davidis, ingenuè agnoscentis, quod omnia, quæ vel a primâ Juventute commiserit, vel adhuc committat, peccata non intelligat, Deumque humiliter rogantis, ut ea etiam ignoscat; non operosius urgebo, quod *Catharini* dicat, Augustinum

Gen. 22.
Qu. 57. &
58. in Gen.

p. 867.
L. 8. c. 12.
§. 10. & seq.

Pl. 19.

Itinum hæc Davidis verba expoluisse de peccatoribus, in statu nimirum peccati versantibus, in quo statu omnino nullam certitudinem locum potest habere, sed illud tantum Lectori ponderandum relinquo, an, quia Augustinus, quod Bellarminus objicit, suo & auditorum nomine his usus verbis Deum est adlocutus, *Ab oculis meis munda me, Domine*, hoc August. fecerit dubium de Gratia Justificationis & remissionis peccatorum? *Justificationis*, inquam, vel Justitiæ Christi imputatæ per Fidem, & non potius Fidem ejus firmam atque certam reddiderit eometiplo, quia ad Davidis exemplum, imò omnium Sanctorum & justificatorum, quod idem Psalter regius notanter innuit, fiducialiter à Deo peccatorum etiam occultorum & sibi propter residuas Mentis ex lapsu tenebras incognitorum remissionem atque ab eis mundationem rogavit, de paternâ exauditione indubius planè & certissimus. *Deinde* verborum Pauli, *nihil mihi conscius sum, sed in hoc non sum justificatus*, Expositio & applicatio Augustiniana multis habet opus, ut inserviat huic rei. Ut enim non dicam, verba Augustinialiter à Bellarmino adduci, ac in loco ab eodem citato leguntur, ali qua etiam adjevit, quæ omnino non leguntur, dum Augustinus eorum, ubi Paulus dicit, *in hoc non sum justificatus*, omnino non meminit, in quibus tamen nervus controversiæ latet; hoc insuper accedit, quod ibi Pater Sanctus non agat de Justificatione vel ejus certitudine, quæ hic trahitur in Controversiam, sed de abyssu Mentis humanæ etiam in iis, qui Ecclesiæ Doctores audiunt, quod hæc ejus in antecedentibus proximè verba indicant: *Abyssum in vocant*, id est, uti paulò ante id explicavit, advocat vel ad se vocant Sancti Prædicatores Verbi. *Numquid & ipsi abyssus? ut noveris, quia abyssus & ipsi*. Apostolus ait, Minimum est, ut à vobis dijudicet, aut ab humano dic. *Quanta autem abyssus sit, audite amplius*, ne que enim ego me ipsum judico. *Tanta enim profunditatem credidit esse in homine, quæ lateat ipsum hominem, in quo est?* Et post Exemplum Petri. *Ergo omnis homo, licet Sanctus, licet justus, licet in multis proficiens, abyssus est, & abyssum in vocat*, id est, ad se vocat, quando homini aliquid Fidei, aliquid Veritatis prædicat propter vitam æternam. Hæc ibi occasione dictorum Pauli verborum Augustinus de imperfectione cognitionis propriæ & judicii de semetipso, quæ huc quadrant minimè, & non nisi vi apertâ huc trahuntur. Ita, quæ idem Pater Augustus in Psalmum quinquagesimum & primum ad verba regii, *Vatis de occultis Sapientiæ & Bonitatis Divinæ viis sibi revelatis notavit*, addens Exemplum Pœnitentiæ Ninivitarum Deo non ingrata, sed accepta, & cuius respectu à præsignificatâ peccatorum pœnâ eosdem absolvit, multis opus habent intercedentibus consequentiarum consequentiis, ut incertitudo Justificationis eliciatur. Quamvis enim dicat Augustinus, *incertum & occultum esse, quod DEVS ignoscat & talibus*, qualibus verò? in proximè sequentibus insinuat, dum Ninivitas adducit, quos de Gratia apud Deum impetrandâ incertos fuisse, ut illud nunc interim largiamur, mirum videri non debet, quia fuerunt extrastatum Gratia, præfens autem Quæstio agat de fidelibus in Statu Gratia versantibus.

Inter cœtera quing. ex August. testimonia, quibus incertitudinem demonstrare laborat idem Bellarminus, nullum quoque aptum est, ut contra Evangelicos dicat Sententiam. Non primum ex Enarratione Psalmi post quadragesimum secundi, ex quâ paulò ante vidimus Bellarminum frustra subsidium quæsisisse, quia in eadem Augustinus nihil aliud agit, quàm ut ad mentem Regii Psalteris omnem hominis fiduciam in solâ DEI Misericordia collocet, quod testantur verba proximè sequentia: *Ergò, quia non est in me firmitas mihi, nec est mihi Spes de me, ad me ipsum turbata est anima mea. Vis, non conturbetur, non remaneas in teipso, & dic, Ad te, Domine, levavi animam meam. Hoc planius audi, noli sperare de te, sed de DEO tuo. Nam si speras de te, anima tua conturbatur ad te, quia nondum invenit, unde sit secura de te. Ergò quoniam ad me conturbata est anima mea, quid restat, nisi Humilitas, ut de seipsâ non presumat anima? quid restat, nisi ut omnino minimam se faciat, nisi ut se humiliet, ut exaltari mereatur? Nihil sibi tribuat, ut ei ab illo, quod utile est, tribuatur.* Annon Lector optimè, optimè hæc conveniunt cum iis, quæ in formatione Statûs Controversiæ ex Evangeliorum Sententia proponuntur? Vide, & num Augustinus ritè nobis opponatur, judica? Neque secundum ex opere Sermonum de Verbis Domini, ubi Doctor Sanctus explicat Parabolam de Virginibus decem, quinque sapientibus & totidem fatuis, de his notanter observans, quod ab illis fuerint irrita verba sequentibus, *Ita ad vendentes & emite vobis, quæ non solebatis bene vivere, nisi quia vos laudabant homines, quia vobis oleum vendebant, id est, laudes. Qui vendunt laudes, nisi adulatores? Et post aliqua, vobiscum non portatis oleum, non autem nos damus, ne forte non sufficiat nobis & vobis: vix enim de nobis judicamus, quando minus de vobis possumus judicare. Quid est, vix de nobis possumus judicare? quia cum Rex iustus sederit in Throno, quis gloriatur, castum se cor habere? Et nunc sequuntur illa, quæ Bellarminus objicit, quorum quis sit Scopas, ex adductis non est*

obscurum

Vid. Höpf.
de Justif.
p. 402.

obscurum, atque plura ibi leguntur in antecedentibus & consequentibus, quo Mentem Patris augusti Doctrinæ Evangelicorum omnino consentaneam indicant, ob prolixitatem verò hic non exscribenda, sed Lectori studioso ad evolutionem privatam commendanda. Sed & neque *tertium* ex opere Homiliarum quinquaginta, cum verba, quæ Bellarminus adducit, atque videntur aliquatenus ejus inservire scopo, immediate sequentia ad sensum, quem hic intendunt Evangelici, explicent eleganter: *Quanto minus moveri debemus iudicium alienis, quam de Conscientia nostra, qua nobis perhibet testimonium; nam Gloria nostra debet esse Conscientia nostra.* Idem verbis ferè iisdem dixit in antecedentibus, ad nihil aliud ex Apostoli sensu, uti paulò ante etiam vidimus, respiciens, quam ne quis proprio de se iudicio, videlicet ob rectitudinem vitæ, fidat, utur Conscientiæ serenitas proprio thesauro, præsertim contra iudices humanos, eosque temerarios debeat haberi, Paulo iterum contestante. *Quartum* è Commentario in Psalmum quinquagesimum & primum proximè est expensum. *Quintum* denique ex libro de perfectione iustitiæ, uti mox infra egregium habebit ulum contra perfectionem operum & jactatam possibilitatem Legis implendæ, ita hic certitudinem Iustitiæ Christi impuratæ per Fidem non tollit, uti potè quod non propriis nititur meritis. Unde citatis à Bellarmino verbis proximè subiungit Augustinus: *Quis gloriabitur mundum se esse à peccatis, nisi forte isti, qui in sua voluntate iustitia, non in ipsius iudicium Misericordiam gloriari?* Expressimè iterum ad Sententiam Evangelicorum. Insuper quod ad *tertiam* pro incertitudine rationem ex Augustini libro de *Correptione & Gratia* adfert testimonium Bellarminus, ad præsentem non pertinet Contraversiam, in quâ non agitur de certitudine Prodestinationis, sed Iustificationis, cum aliter de hac, aliter de illâ statuatur ad tenorem revelationis Divinæ Evangelici; præterquam, quod in verbis antecedentibus expressè utatur Sanctus Doctor vocabulo *presumptionis*, quam nos, uti *Securitatem*, quoque, & provenientem inde *Superbiam*, quantum in verbis à Bellarmino citatis mentionem fecit, ab hac præsentis Gratiæ justificantis certitudine omnino jubemus abesse, uti potè statui Infirmi-tatis, in quo fideles adhuc versantur, contrariam planè & directissimè oppositam. Atque hæcenus Bellarminum frustra ad auctoritatem Augustini pro adsertione incertitudinis provocasse vidimus.

Nunc responsiones Ejus sequuntur, quibus argumenta Evangelicorum pro adrendâ Certitudine infirmare admissus est, vel iterum Augustini auctoritatem eis per aliam verborum explicationem opponendo, vel ejus etiam verba ad alienam è Scriptoris mente sensum detorquendo. *Primum* certè Specimen exhibet ad *quartam* ordine testimonium, quo Christus Discipulis & sub eorum nomine cunctis fidelibus promittit cognitionem intimæ unionis inter Patrem & Filium, ut & inter Filium & fideles, quod testimonium dicit Augustinum explicare de *cognitione beata*, quæ post hanc erit Vita: cum Augustinus quidem eò respiciat, sed non solum, verum etiam ad cognitionem in hac Vita per Fidem, uti verba ejus habent satis clara, scribentis: *Tunc erit, ut possimus videre, quod credimus; nam & nunc est in nobis, & nos in illo. Sed hoc nunc credimus, tunc etiam cognoscemus, quamvis & nunc credendo noverimus, sed tunc contemplantando noscimus.* Et post pauca: *Si etiam nunc Christus non esset in nobis, Apostolus non diceret, Si Christus in nobis & corpus quidem mortuum est propter peccatum, Spiritus autem vita est propter Iustitiam. Quia verò & nos etiam nunc in illo sumus, satis ostendit, ubi dicit, Ego sum Vitis, vos palmites. In illa ergo die, quando vivemus ea vita, quæ Mors absorbetur, cognoscemus, quia ipse in Patre, & nos in ipso, & ipse in nobis; quia tunc perficietur hoc ipsum, quod & nunc inchoatum est jam per ipsum, ut sit in nobis, & nos in ipso.* Ex quibus verbis est manifestum, quod Augustinus Christi promissionem de utraq; intellexerit vita, utique adhibens sui cognitionem, quamvis quoad gradus ibi perfectiorem, quæ tamen perfectio ad statum Beatitudinis referenda Certitudini de statu præsentis Gratiæ, de quo Controversia est, nullum facit præjudicium, uti potè quæ suum in hac Vita habet locum. Et quamvis, posito, à Augustinus de Vita solum beata hæc Christi verba intellexisset, quod loco non rectè inspecto putavit Bellarminus, tamen nec ipse standum existimavit huic Interpretationi, nec ante & post ipsum Doctores Papæi, nominatim *Salmero, Iansenius, Barradius* &c. ad *Christostomum, Theodoretum, Theophylactum* provocantes, qui de hac Vita & fidelium cognitione, atque hinc etiam Fidei certitudine explicarunt, ita ut Bellarmini opinio de generali cognitione Christi tanquam capitis Ecclesiæ, cum quâ conjunctissimè unitus est, vim Christi verborum non exhauriat, ne dicam, improprie Bellarminum scripsisse, *caput esse corpore, & corpus in capite*, uti tyronibus Scientiæ naturalis constat. Ad *septimum* ex verbis Pauli, *Certus sum, quia neque Mors* &c. testimonium non minorem Augustino inferri in iuriam Bellarmini, dum Evangelicis ejus Explicationem objicit ac quasi contrariam opponit.

Tud. 15.

Rom. 8.
Joh. 15.

Vid. Hülf.
in Aug.
Conf. pag.
324.

Rom. 8.

Nam quod de *predestinatis in genere* Apostoli verba intelligat, vel mille fiduculis ex libro de *Corruptione & Gratia* non extorquebit, ac merum est Bellarmini figmentum, quo imponere voluit incauto Lectori; neque etiam locus ex libro de *Moribus Ecclesie* citatus à Bellarmino quidquam habet, quod vel verbulo Certitudinem Evangelicam oppugnet. Et si Augustini mentem super hoc Apostoli Oraculo penitus indagemus, ubi ex professio eam explicavit, manifestum evadet, stare eum non ex parte, sed totum à partibus Evangelicorum: Nimirum in expositione quarundam Propositionum ex Epistola ad Romanos, ubi hæc Pauli verba sunt enucleanda, suam de eis sententiam his exposuit verbis: *Quod dicit, Certus sum, non dixit, opinor. Plenam enim fide tenuit, quod nec Mors ulla, nec vitæ temporalis promissa, nec cætera subsequentiâ possunt credentem à Charitate Dei detorquere.* Nota bene, Lector. *Plena dixit fide.* Neque hoc de Apostolo tantum voluit intellectum Augustinus, sed etiam de quovis credente. Si enim Paulus plenam tenuit fide, uti Doctor sanctus vult, nihil credentem posse à charitate Dei detorquere, simul etiam indicavit & subintellectum voluit, quod exinde sequitur, credentem quoque eadem plenam fide certum esse & indubium de se metipso, quod non possit à charitate Dei, rebus ita stantibus, uti ante eadem docuerunt, detorqueri & separari.

Progredimur nunc ad decadem testimoniorum, quæ certitudinem Evangelicam suo adprobant consensu, frustra obtinent Bellarmino, atque ad effugia quædam levioris momenti confugiente, ut docebitur. Ad *primum* certè ex Enarratione in Psalmum octuagesimum & octavum nihil prodest, quod Augustinum ex mente Regii, Vatis agere dicit de *Regno Christi in Ecclesia*. Hoc enim quamvis sit verum, tamen simul etiam egit de speciali in habitatione Christi in fidelibus, quod verba proxime antecedentia testantur, ubi sic legitur: *Nunc Christus in nobis habet sedem suam; ædificata est sedes ejus in Nobis. Nisi enim sederet in nobis, non nos regeret; Si ab illo non regeremur, à nobis ipsis præcipitaremur. Sedet ergo in nobis, regnans in nobis.* Utque hæc confirmaret Pater augustissimus, applicavit juramentum Davidi factum, ostendens, quod illud propter eandem promissionis divinæ certitudinem de speciali in habitatione Christi Regis in fidelibus quoque locum habeat. Caditque hinc vanus Bellarmini timor de *factantia*, quia hæc certitudo firmata juramento Dei non innititur Justitiæ in hærenti & *proprie*, sed inhabitantis Christi Regis, qui Justitiam suo Merito & obedientia comparatam suis fidelibus per fidem ex singulari Gratia imputat & adpropriat ita, quasi ipsimet eam impetrassent ac merito fuissent. Ad *secundum* ex opere sermonum de Verbis Domini testimonium, quod luce meridiana clarius, adeoque omni exceptione majus est, Bellarminus aliud nihil habuit, quam ut distingueret inter *certitudinem & fiduciam*, de hæc non illam Augustinum esse locutum concedens. Verum si fiduciam commendavit suis auditoribus Pater Sanctus, cur non credendum sit, eum simul etiam commendasse Fidei & Gratiæ per illam impetratæ certitudinem? Quæ enim quisq; erit hominis Christiani ad Deum Patrem, quem invocat, fiducia, si nulla adsit Fidei certitudo, si de Gratia Patris adhuc dubitare cogitur. Apage hanc Fidem & fiduciam nimis angustam, quæ Doctorei augusti in mentem non venit, aut venire potuit. Ad *tertium* è Commentario in Johannem, quod itidem sua radiat luce, dum Bellarminus respondet & concedit, posse fidelem certitudine infallibili planeque divinam colligere, se in Judicium non venturum, *si promittentis fidelitas attendatur*, nihil aliud dicit, quam Evangelici, qui nullo plane modo respicimus *dispositionem propriam*, sed gratuitam promissionem; quæ etsi conditionata est, uti sonat verbis, talem format tamen in Logica Spiritus Sancti propositionem, uti vocant, majorem, sub quâ tanquam universali & illimitatâ homo fidelis & illuminatus non solum teste Conscientia per Spiritum gratiæ serenatâ tutò potest subsumere, se fidem habere, non hypocriticam aut qualemcunque æquivocam, sed veram, vivam & justificam, in quæ Christum Mediatorem fiducialiter credere, sed etiam inde firmiter & per legitimam ex omni parte consequentiam concludere, esse se in statu gratiæ apud Deum, & spe certa habere se jam vitam æternam, iis à Deo promissam, qui in fide constanter ad finem usque perseveraverint. Ad *quartum* è Commentario in Psalmum Davidis penultimum Bellarminus contra verborum tenorem Augustino aliam adscribit mentem, dum loqui eum scribit de notitia tantum *conjecturali*. An enim poterit in homine justificato esse *Fides sincera, Spes certa, Caritas absque simulatione*, & simul Notitia tantum *conjecturalis*? Hoc alii dicant, & aliis dicatur, non iis, qui accu-

ratus didicerunt, quos fructus hæc tres sorores conjunctissimæ, vel secundum alios Mater cum filiabus, nimirum Fides cum Spe & Charitate ferant, ex quibus possint agnosci in homine justificato sedem fixisse, non otiosæ, sed operosæ semper, adeoque latentes minime, verum quasi in publicum prodeuntes, quam maxime autem hospiti non incognitæ, sed de suamet præsentia sufficiens testimonium præbentes. Qualis præterea erit *Conscientia gloria*, si Fides meris nititur conjecturis, nullaque Fidei Deo gratæ certitudo est in homine justificato? Procul iterum absit à Dei filio talis Fides, si conscientia cum perpetuis incertitudinibus luctandum est, neque habeat, ubi ruto pedem figere possit. Ad quintum ex opere sermonum de Verbis Apostoli Bellarminus præter necessitatem est prolixus, & multa dicendo vel scribendo parum aut nihil ad rem profert, multò minus Explicationem *Catharini*, qui Fidem integram, quam Augustinus propter objectum commune notanter etiam dixit *catholicam*, id est, omnibus in univèrsum fidelibus communem, de modo; *delectationem* (NB. Editio, quâ nunc utor, legit *dilectionem*) Justitiæ autem de signo inhabitantis Sancti Spiritus intellexit, per absurditatis imputationem facit suspectam, utpotè quæ ex ipsis Augustini verbis clarè satis firmatur. Ad quem namque modum ipsam Spiritus Sancti inhabitationem adscribit *Misericordia divina*, ita cognitionem hujus inhabitantis S. Spiritus, modum verò cognitionis & adprehensionis, atque sic etiam provenientis inde certitudinis adscribit *Fidei*, non qualicumque & quocumque etiam veniat nomine, sed per emphasin notatu dignam *integre & Catholice*, quia, uti coeptum est moneri non alia fide hic vel ille cognoscit, in se Spiritum Sanctum habitare, sed omnes & singuli fideles eadem ratione nimirum objecti, etsi forè in hoc vel illo diversifint & reperiantur, diverso etiam tempore gradus, ita ut fides sit vel fortior vel debilior in hoc vel illo subiecto, hoc vel illo tempore, quod tamen hic non attenditur. Ut autem sic intelligamus Augustini hæc verba, faciunt proximè ibi antecedentia, in quibus quasi ex opposito ita scripsit: *Si quis spiritum Christi non habet, hic non est ejus. Non ergo se exteñdat, non se jactet, non sibi arroget virtutem propriam, e genâ & vitiatâ naturâ.* Attendatur ratio oppositorum, & mens Augustini erit appertissima, nec quicquam dubii restabit in ejus cum Evangelicis consensu; è contrario manifestus erit dissensus Synodi Tridentinæ ab Augustini sententia, quem præcavere hic laboravit Bellarminus. Ad sextum è Commentario in Johannem, unde supra ad Verba Christi de Unione sui & fidelium formavit objectionem Bellarminus, nunc iteratò respondet, sermonem esse de Christi *unione cum Ecclesia*. Sed præter id, quod huic responso tanquam in sufficienti ex ipsis Augustini verbis fuit oppositum, nunc insuper adimus, si Augustinus de non alia unione loquatur, quam ea, quæ est inter Christum & Ecclesiam, nullum fore discrimen, inter cognitionem fidelium & Sathanæ, quod tamen Christum in verbis, quæ Augustinus explicavit, attendisse, aut ipsum Augustinum subintellexisse, non poterit dici absque insigni blasphemia in Christum doctorem, & absque grandi injuria Augustinum redundaturâ, Christo expresse de Apostolis, & sub eorum nomine de cunctis verè credentibus loquente, & singulare Fidei justæ & salvificantis privilegium insinuante, Augustino autem ad mentem *Jacobi* sæpius & accuratissimè inter fidem dæmonis & verè fidelium distinguente, ut supra in loco est ostensum. Ad septimum ex opere de Trinitate, quod duplex est, & utrumque prolixius locis à Bellarmino citatis legitur, tale responsum dedit, quale Bellarminum pudere debuisse, si candide hoc negotium voluisset tractare, utpotè qui scire potuit & debuit, quæ sententia sit evangelicorum & de fidei respectu in oculis Dei, & de charitatis operibus, in hæc vita nunquam ita perfectis, ut ad ea unquam provocare liceat homini justificato. Hinc etiam fides sit ex ordine Divino organum, quo in actu justificationis homo gratiam Dei per Meritum Christi oblatam adprehendit, & justificatus jam certus est atque indubius, se esse & vivere in statu Gratiæ apud Deum Patrem, non tamen recipitur illa fiducialis adprehensio, tanquam actio quædam meritoria, propter quam homo in hoc statu Gratiæ manet, aut in eo se esse existimat, sed semper est in oculis Dei etiam in statu Renovationis instrumentum, non tamen otiosum, sed operosum, uti erga Deum in continuata Gratiæ consequentis adplicatione fiduciali, unde oritur illa de præsentia Certitudo, quam defendimus, ita erga proximum in operibus charitatis ab ipsomet Deo præscriptis, quæ etsi nunquam sunt ita ex omni parte perfecta, ut non hic vel ibi Deus jure aliquid posset desiderare, si veller ea ad Normam & rigorem Legis examinare, tamen

vid. sup.
I. cit. pag.
478.

tamen quia ex Fide verâ & sincerâ non hypocraticâ sunt profecta, vi promissionis Divinæ credunt, eâ Deo non ignata fore, Christo supplente per obedientiam Legi præstitam, quæ eisdem ex imbecillitate humanâ defunt. Ad octavum è Commentario super Epistolam Johannis Bellarminus ex una parte est justo liberalior, charitati plus debito adscribens, ex altera autem justo restrictior, de artibus charitatis ab homine justificato susceptis dubitans, num veræ charitatis sint, annon? utraq; ex parte Augustino alienam adfingens Mentem. Ad nonum ex libro de Medicina Pœnitentiæ prolixius quidem respondet, sed parum ad rem autrei præsentis Scopum, imò cum non planè nullo sententiæ Evangelicorum commodo. Nam ubi confert locum ex opere adversus Cresconium, uti non malè putat, parallelum, quo verbum *credimus* per synonymum *confidimus* explicatur, nihil aliud agit, quàm ut eam magis confirmet. Cætera huc non pertinent, adeoque nullo etiam uberiori indigent responso. Ad decimum denique ex Enarratione Psalmi post octogésimum quinti respondet, Fidem à spe, & hanc ab illâ distinguens, quam distinctionem in se consideratam admittunt facillè Evangelici; adplicationem verò hic factam adprobare possunt minimè, quasi ex Augustini sententiâ homo justificatus dicere possit, *sanctus sum*, videlicet ex bonâ spe, non autem ex fide, nimirum divinâ, dum humana nullum hic locum habet; quia non semel hæcenus dictum & observatum est, spem esse Fidei justæ & salvificæ individuum comitem & pedissequam, vel potius propriè loquendo Fidei & effectum, ita ut nihil de spe possit dici, quod non etiam de Fide dicatur, quamvis, dum nobis hic de sanctitate non futurâ, sed præsentis sermo est, non ad spem, sed ipsam fidem sit respiciendum, & quidem eò magis, quia insuper non de sanctitate interna & in hærente agitur, sed imputata, Christi videlicet, quæ non nisi fide apprehenditur, & adplicatur, ipsomet Augustino in ejusdem Psalmi explicatione uberius id ostendente, & verbis quidem immediate sequentibus: *si dixeris, te sanctum esse ex te, superbus es, Rursus, fidelis in Christo & membrum Christi, si te non dixeris esse sanctum, ingratus es.* Et iterum post aliqua: *Si Christiani omnes & fideles & baptizati in illo ipsum induerunt,* (Nota benè, induerunt) *si membra sunt facti corporis ejus & dicunt se sanctos non esse, ipsi capiti faciunt injuriam, cujus membra sunt facta.* Quod superest de exèplo abrahæ ex numero fidelium, qui de gratia apud Deum perhibentur fuisse certi, Bellarmini provocatio ad singularem à Deo revelationem huc non quadrat, quia Abrahamus non demum illo tempore factus est de ea certius, quo Dei mandato Isaacum offerre in sacrificium voluit, sed ante dudum, quod ex Mosis descriptione Paulus, & ad utriusque mentem Augustinus non semel monuit, tum quasi exemplar & typum cunctis fidelibus commendans, certe non ad dubitationem, sed ad Fidei certitudinem amplectendam.

Atque sic etiam certitudo Fidei & gratiæ præsentis ex Augustini autoritate & consensu & evicta, nihilque restat, quàm ut breviter & loco adpendicis subjungatur, quæ mens evangelicorum & Augustini sit de *Certitudine Prædestinationis*, uti loquitur Bellarminus, vel ut alii, de *Certitudine perseverantia*, adeoque etiam æternæ salutis & Beatitudinis, quam uti similiter defendunt evangelici ex autoritate divina, ita eam non omni modo statuunt absolutam, sed certis conditionibus limitatam, Augustino etiam non contradicente, utut Bellarminus eum nobis cum aliis Ecclesiæ Doctoribus, nominatim *Chrysostomo & Hieronymo*, opposuerit, sed ita, ut si loca ex iis citata penetrantius inspiciantur, cum hic quoque operam lusisse manifestum sit. Nos cæteris nunc sepositis de Augustini solum consensu ex instituto ratione sumus solliciti, ex cujus opere de civitate Dei sequentia adducit verba Bellarminus: *Licet sancti de sua Perseverantia premio certi sint, de ipsâ tamen Perseverantia sua sunt incerti. Quis enim hominum, se in actione perfecta que justitia perseveraturum usque in finem sciat, nisi aliquarelevatione ab illo fiat certus, qui de hac re justo latentique judicio non omnes instruit, sed neminem fallit?* Et quia *Bucerus* hunc Augustini locum prima facie aliquanto durior emollire studuit, ideò Bellarminus alia duo loca ex eodem adduxit, quibus hunc firmare se posse putavit. Priorem ex libro de Correptione & Gratia, ubi hæc leguntur: *Quis ex multitudine fidelium, quamdiu in hac vivitur Mortalitate, in numero Prædestinationum se esse præsumat?* Posteriores ex opere de Bono Perseverantiæ: *Advocationem* (secundum Propositum, quæ propria est electorum) *pertinere nullus est homo ab hominibus certa adseveratione dicendus, nisi cum de hoc seculo exierit, in hac autem vita humana, qua tentatio est super terram, qui vide-*

vid. Hulf.
l. cit. p.
798.

l. II. c. 12.

c. 13.

c. 13.

ur stare, videat, ne cadat. Post aliqua ex eodem loco monet Bellarminus, ut
 lissimum esse ad Humilitatem conservandam, ut non sciatur in hac vita, quis ad nume-
 rum electorum certo pertineat. Tandem addit, Augustinum in eodem opere pru-
 denter monere, ut cum in Concione ad populum de electis loquimur, utamur prima vel
 c. 22. secunda persona ponentes in eo numero nos & adjuutores nostros, ut ostendamus, bene nos
 sperare tum de nobis, tum de illis etiam; at cum loquimur de reprobis, utamur verbis per-
 sona tertia, ne nobis aut auditoribus male ominari videamur. Quod testimonium ex
 opere de Civitate Dei attinet, illud seipsum explicat egregie, modo proxime se-
 quentia attendantur verba, quibus notatu & observatu dignissimam comparatio-
 nem inter Adamum in statu concreatae Imaginis Divinae, & hominem in statu iusti-
 ficationis instituit, hic omnino legenda, ut mens augustissimi doctoris, pateat,
 qui evangelicis hic etiam per omnia consentit, scribens: *Quantum pertinet ad dele-
 ctationem presentis boni, beator erat primus homo in Paradiso, quam quilibet iustus in
 hac infirmitate mortali: quantum autem ad spem boni futuri, beator quilibet in quibuslibet
 cruciatibus corporis, (Nota iterum bene) sed certa veritate manifestum est, sine sine se
 habiturum omni molestia carentem Angelorum societatem, in participatione summi Dei,
 quam erat ille homo casus sui incertus in illa magna Paradisi felicitate.* Urgent certe haec
 verba, nisi doctorem augustissimum in verbis immediate coherentibus sibi et ipsi
 contradixisse vel scripsisse sit statuendum, ut priorem testimonii huius partem, quam
 Bellarminus ad incertitudinem demonstrandam vocavit in subsidium, non aliter
 intelligamus, quam quod Gratiae praesentis majorem statuerit esse certitudinem,
 quam futurae, ac justificatos de Perseverantia dixerit incertos, quasi minus certos,
 quam de ipso Perseverantiae praemio. Alias si eos omnino dubios ac incertos de Per-
 severantia putasset, non potuisset eos dicere beatores Adamo in Paradiso, multo
 minus opinione remota certam eis veritatem adscribere, id est, certa & ab ipso met
 Deo praescriptae conditioni innixam. Objectioni e libro de *Correptione & Gratia*,
 qua Praesumptionem a fidelibus removet, supra jam satis est factum & ostensum, om-
 nem superbiam & securitatem ab evangelicorum sententia abesse tam quoad Gratiae
 praesentis, quam & in primis quidem futurae certitudinem. Hinc etiam ipse Augu-
 stinus in verbis proxime antecedentibus bene monuit. *Quod etiam perseveraturus san-
 ctus ista dicuntur, quasi eos perseveraturos habeatur incertum, non aliter hoc audire de-
 bent, quibus expedit non altum sapere, sed timere.* Et in proxime sequentibus, id
 occultari opus est in hoc loco, ubi sic cavenda est elatio, ut etiam per Angelum Satanae, ne ex-
 rolleretur, tantus colaphizaretur Apostolus. Hinc Apostolis dicebatur, si manseritis in
 Me, illo dicente, qui illos utique sciebat esse mansuros. Quae vero ex opere de *Bono
 Perseverantia* Bellarminus adduxit, huc omnino non pertinent, ubi agitur de cer-
 titudine, quam homo de propria habet Perseverantia, cum Augustinus ibi de
 certitudine loquatur, quam homo unus de altero habet, quae omnino incerta &
 fallibilis est, de qua porro ita loquitur, *ideo non perseveraturus perseveraturus provi-
 dentissima Dei voluntate miscentur, ut esse discamus non alta sapientes, sed humilibus
 consentientes, & cum timore & tremore nostram ipsorum salutem operemur.* Caeterum
 quanta Fidei certitudine promissiones divinas de futuro aeternae Beatitudinis statu
 nos oporteat amplecti, alibi docuit expressius, nimirum in enarratione Psalmi post
 centesimum & quadagesimum octavi, ubi sequentia leguntur totum hoc ne-
 gotium insigniter illustrantia: *Erigat se humana fragilitas, non desperet, non se collidat,
 non se avertat, non dicat, Non ero. Qui promissit, Deus est, & venit, ut pro-
 mitteret, adparuit hominibus, venit suscipere mortem nostram, promittere vitam suam.
 Promissit nobis, quod ibi simus futuri, unde venit & ait, Pater, volo, ut, ubi Ego
 sum, & ipsi sint mecum.* Tanta praesens dilectio, quia, ubi nos eramus, fuit no-
 biscum, ubi ipse est, erimus cum illo. *Quid tibi promissit Deus, o homo mortalis? Quia
 victurus es in aeternum. Non credis? Crede, crede. Plus est jam, quod fecit, quam quod
 promissit. Quid fecit? Mortuus est pro te. Quid promissit? ut vivas cum illo. Incredi-
 bilis est, quod mortuus est aeternus, quam ut in aeternum vivat mortuus. Iam quod incre-
 dibilius est, tenemus. Si propter hominem mortuus est Deus, non est victurus homi-
 cum Deo? Non est victurus mortalis in aeternum, propter quem mortuus, qui vivit in aeternum.*
 Haec suis Auditoribus praeposuit Augustinus, non alium in finem, quam ut
 omni modo infallibilem provocans,

Possemus hic canere receptui, nisi Bellarminus huic quaestioni adhuc aliam subjungeret, ac evangelicis simul errorem impingeret, hæresi quondam Joviniani non adeo dissimilem, statuentibus scilicet, *omnes justos aequaliter esse justos, ita ut neque unus sit justior alio, nec eodem homo crescat in iustitia*, vel tribus verbis à nostris cervicibus depellendum. Quamvis enim non admodum impertinenter nostram explicet Mentem, quod nimirum non dicamus cum Stoicis & Joviniano, *Virtutes esse pares, aut peccata esse paria*, neque negemus, *posse hominem crescere in Fide, Spe, Dilectione, aliisque Virtutibus*, neque etiam dicamus, *non esse unum alio majorem*, quod attinet ejusmodi Virtutes, sed adfirmemus, *per has Virtutes neminem justificari*; atque per hoc, *crescere in Fide & Charitate, non esse, crescere in iustitia nimirum justificante*, de qua agitur, & ex eo, quod alius alio Fide & Charitate sit major, non efficit, ut unus alio sit justior, quandoquidem una ex eadem Christi iustitia Fide adprehensa atque à Deo imputata omnes justificari doceamus, ea tamen, ut de scripturae dictis nunc taceam, ex Augustino objecit testimonia, quæ non de Justitia Christi imputata, sed de Justitia Renovationis quotidianæ loquuntur, uti eorum inspectio & accuratio consideratio Lectori facit manifestum. Sunt ea autem tria, breviter ponderanda. *Primum* ex opere sermonum de Verbis Apostoli: *Justificati sumus, sed ipsa iustitia, dum proficit, crescit*. Secundum ex opere Epistolarum, *Induti sunt sancti iustitia, alius magis, alius verò minus*. Tertium ex opere in Johannem, *Ipsi spirituales sancti in Ecclesia sunt alij sanctiores, alij alius meliores*. Non dubito, quin Lector Veritatis studiosus & judicare doctus ex ipsis hæc verbis cognoscat, quam impertinenter Bellarminus ea ex Augustino contra Evangelicos adduxerit. Ut tamen hoc magis manifestum fiat, è Contextu id etiam ostendetur. Et quidem in primo non de Justitia, per quam justificamur coram Deo, sed de Justitia, per quam nos esse justificatos coram hominibus ostendere sumus obligati, sanctum agere Doctorem, in paulò antecedentibus tatis luculenter posuit ob oculos, vel potius obtaures: *Quid est iustificari? Erit quisquam nostrum, qui audeat dicere, justus sum? Puto enim, hoc esse, justus sum, quod est peccator non sum; Si audeat hoc dicere, occurrit tibi Iohannes, si dixerimus, quia peccatum non habemus, nos ipsos decipimus, & Veritas in nobis non est. Quid ergò? Nihil habemus de iustitia, an habemus? sed non totum habemus, hoc ergò queramus. Si enim aliquid habemus, & aliquid non habemus, crescat quod habemus, & implebitur quod non habemus*. Quis non videt, Patrem augustissimum hic agere de Justitia renovationis, non Justificationis, cum huic imperfectionem adscribere non liceat, per hypotheses eorum quoque, qui per justitiam inhærentem & infusam nos putant justificari. Ita in Secundo scribit Augustinus ad Hieronymum contra dictum antea Stoicorum & Joviniani errorem de eadem Justitia vel potius Injustitia uti proximè sequentia docent: *Nemo hic vivit sine peccato, & hoc alius magis, alius verò minus; optimus autem est, qui minimum*. Quod imprimis observare debuit Bellarminus, Justitiam, per quam formaliter putat hominem justificari, vocans contra alios *habitualem*, ad quam Augustini verba non quadrant, si iterum ad hominem ex hypothesi propria adversarii disputandum est. Neque in Tertio quidquam est, quod ab hoc ablutat scopo, aut jure possit Evangelicis opponi, utpotè in quo agit de effectu Baptismi, Gratia nimirum Dei & remissione peccatorum, non dependente à Justitia conferentis Ministri, quod in antecedentibus & sequentibus ostendit. Antecedenti sunt hæc: *Si pro diversitate Meritorum Baptisma sanctum est, quoniam diversa sunt merita, diversa erunt Baptismata, & tandè quisque aliquid melius putatur accipere, quanto à meliore videtur accepisse*. Sequentia verò: *Si unus ab illo, verbi gratia, justo & sancto baptizetur, alius ab alio inferioris Meriti apud Deum, inferioris gradus, inferioris continentia, inferioris Vitæ; unum tamen & par æquale est, quod acceperunt &c.* Quæ postrema apertissime sententiam Evangelicorum exhibent & confirmant, ita ut ajo præter id testimonio non sit opus.

Serm. 16.
Epist. 29.
Tract. 6.